

SIGRID UNDSSET (1882-1949)

Sigrid Undsets inntreden i litteraturen skjedde med de ofte siterte åpningsordene i "Fru Marta Oulie": "Jeg har været min mand utro". Hun var da 25 år gammel og hadde tidligere levert inn manuskriptet til en historisk roman hos Gyldendal i København. Direktør Peter Nansen refuserte den og lot henne tydelig forstå at denne genren skulle hun holde seg unna, den behersket hun ikke. Det er hverken første eller siste gang en forlegger har skutt skivebom. I raseri – sier hun selv – gikk hun hjem og skrev "Fru Marta Oulie", den måtte vel være moderne nok!

I årene etterpå fulgte en rekke nåtidsromaner og noveller, et par mindre ting av historisk tilsnitt og en enkelt diktsamling, før hovedverket "Kristin Lavransdatter" beviste at om det var noe Sigrid Undset kunne, var det nettopp å skrive historiske romaner. Bøkene om Olav Audunssøn var verdige oppfølgere, og i 1928 fikk hun Nobelprisen i litteratur. De senere bøkene ble igjen konsentrert om nåtiden, om familieforhold og sosiale kår og om katolsk tro.

Sigrid Undset er en meget lest forfatter; bøkene hennes er kommet i store opplag og mange ganger som "Samlede verker", men som samleobjekt har hun vært lite påaktet. De aller fleste titlene har da heller ikke vært sjeldne før i den siste tiden. Pr. i dag kan vi imidlertid trygt si at pene eksemplarer av de 8-10 eldste virkelig bør settes pris på. Den mest sjeldne i perfekt stand er "Den lykkelige alder", men den dyreste er naturlig nok debutboken. Denne vil nok nå komme opp i 7-8000 kroner. Også bøkene som kom i USA under annen verdenskrig ligger høyt i pris om de er pene nok og har smussomslag. De eldste bøkene ser man omtrent aldri med smussomslag, eller heftet, så dette er også spennende å jakte på for en seriøs samler. Omslagene vil sikkert koste like mye som bøkene!

Litteraturen om Sigrid Undset er etter hvert blitt ganske omfattende. Den største og nyeste boken er skrevet av Tordis Ørjasæter, men den viktigste for samlere er muligens Ida Packness' bibliografi fra 1963 som utgjør bind 22 i Norsk Bibliografisk Bibliotek.

Bind-variantene hos Sigrid Undset er det vanskelig å få full oversikt over, vi har tatt med det vi har sett selv. Det finnes utenlandske utgaver som ikke tilsvarer de norske titlene. Her henviser vi til ovennevnte bibliografi.

SIGRID UNDSSETS FØRSTEUTGAVER:

- 1907: Fru Marta Oulie. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, komponert. Hellsjirtingbind. *
- 1908: Den lykkelige alder. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Forlagsbind i to varianter:
A. Hellsjirtingbind.
B. Også senere hellsjirtingbind (salgsbind). Boken er da beskåret.
- 1909: Fortællingen om Viga-Ljot og Vigdis. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet av Brynjulf Larsson. Hellsjirtingbind tegnet av Brynjulf Larsson.
- 1910: Ungdom. Digte. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk.
- 1911: Jenny. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Hellsjirtingbind.
- 1912: Fattige skjæbner. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Forlagsbind i to varianter:
A. Hellsjirtingbind.
B. Også senere hellsjirtingbind (salgsbind). Boken er da beskåret.
- 1914: Vaaren. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. **Forlagsbind i to varianter.**
A. Hellsjirtingbind med tittel og dekor I gull.
B. Hellsjirtingbind med tittel og dekor I rødt.
- 1915: Fortællinger om Kong Artur og ridderne av det runde bord. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Hellsjirtingbind.

- 1917: Splinten av troldspeilet. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtebinding.
- 1918: De kloge jomfruer. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Sjingringryggbinding.
- 1919: Et kvinde-synspunkt. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtebinding.
- 1920: Kristin Lavransdatter. Kransen. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet. Forlagsbinding i to varianter:
A. Helsingjirtebinding.
B. Skinnryggbinding. Også sett katalogført med omslag medbundet.
- 1921: Kristin Lavransdatter. Husfrue. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet. Forlagsbinding i to varianter:
A. Helsingjirtebinding.
B. Skinnryggbinding. Også sett katalogført med omslag medbundet.
- 1922: Kristin Lavransdatter. Korset. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet. Forlagsbinding i to varianter:
A. Helsingjirtebinding.
B. Skinnryggbinding. Også sett katalogført med omslag medbundet.
- 1925: Fortellingen om Viga-Ljot og Vigdis og Sankt Halvards liv, død og jertegn. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet. Forlagsbinding i to varianter:
A. Helsingjirtebinding.
B. Skinnryggbinding.
Sankt Halvards liv ble her første gang utgitt i bokform.
- 1925: Olav Audunssøn i Hestviken. Aschehoug.
Innbinding: Omslag i to bind, tegnet. Forlagsbinding i tre varianter:
A. Helsingjirtebinding (ett bind). I enkelte eksemplarer er begge omslag medbundet.
B. Skinnryggbinding med foromslag medbundet. Også sett katalogført med omslag medbundet.
C. Forlagsbinding i grønn papp (senere salgsbinding).
- 1927: Olav Audunssøn og hans børn. Aschehoug.
Innbinding: Omslag i to bind, tegnet. Forlagsbinding i tre varianter:
A. Helsingjirtebinding (i ett bind).
B. Skinnryggbinding. Også sett katalogført med omslag medbundet.
C. Forlagsbinding i grønn papp.
- 1927: Katholsk propaganda. Some & Co.
Innbinding: Omslag, typografisk.*
- 1929: Etapper. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Forlagsbinding i tre varianter:
A. Helsingjirtebinding.
B. Skinnryggbinding.
C. Senere pappbinding.
- 1929: Gymnadenia. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet. Forlagsbinding i to varianter:
A. Helsingjirtebinding.
B. Skinnryggbinding.

- 1930: Den brændende busk. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet. Forlagsbind i to varianter:
A. Helsingbinder.
B. Skinnryggbinder.
- 1930: Hellig Olav. Norges konge. Some & Co.
Innbinding: Omslag, komponert.
- 1932: Ida Elisabeth. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Forlagsbind i to varianter:
A. Helsingbinder.
B. Skinnryggbinder.
- 1933: Etapper. Ny række. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Forlagsbind i tre varianter:
A. Helsingbinder.
B. Skinnryggbinder.
C. Senere pappbinder.
- 1934: Elleve aar. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, illustrert: Et utsnitt av Edvard Diriks' maleri fra Vestre Aker. Forlagsbind i to varianter:
A. Helsingbinder.
B. Skinnryggbinder.
- 1936: Den trofaste hustru. Aschehoug.
A. Innbinding: Omslag, typografisk. Forlagsbind i to varianter:
B. Skinnryggbinder.
- 1936: De søkte de gamle stier. Sammen med Stein Mehler, Lars Eskeland o.fl. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk.
- 1937: Norske helgener. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, komponert. Forlagsbind i tre varianter:
A. Helsingbinder.
B. Skinnryggbinder – noen eksemplarer har foromslaget medbundet.
C. Senere pappbinder.
Kom først på engelsk i 1934, jfr. nedenfor, på svensk i 1943.
- 1938: Selvportretter og landskapsbilleder. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet. Forlagsbind i to varianter:
A. Helsingbinder.
B. Skinnryggbinder.
- 1939: Madame Dorthea. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet. Forlagsbind i to varianter:
A. Helsingbinder.
B. Skinnryggbinder.
- [1943]: Tilbake til Fremtiden. Illegalt stensilykk på dansk. Studenternes Efterretningstjeneste.
Innbinding: Omslag i to varianter:
A. Gulhvitt omslag med store typer i forfatternavn og tittel.
B. Blått omslag med små typer i forfatternavn og tittel. Med tillegget "genoptrykt ved TRODS ALT FORLAGET" nederst på tittelbladet.

En stensilert, dansk utgave på 58 sider. Ble trolig utgitt i 1943. Omslaget er blankt. På tittelsiden står: "Prisen er 8 kr., men husk – at De ved at bidrage med et større Beløb yderligere er med i Kampen mod Nazismen".

- 1945: Tilbake til fremtiden. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Skinnryggbind.
Kom første gang på engelsk i 1942, jfr. nedenfor, på svensk i 1943.
- 1946: Steen Steensen Blicher. København. Rosenkilde og Bagger.
Innbinding: Omslag, typografisk. Skrevet første gang på engelsk og trykt som forord til den første engelske utgaven av Blichers bøker. På norsk kom boken først i 1957.
- 1947: Lykkelige dager. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, komponert. Forlagsbind i tre varianter:
A. Hellerretsbind.
B. Helsingjirtebind med for- og bakomslag medbundet.
C. Pappbind.
Kom først på engelsk i 1942, jfr. nedenfor, på svensk i 1943.

Etter Sigrid Undsets død er utgitt:

- 1951: Caterina av Siena. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Skinnryggbind.
- 1952: Artikler og taler fra krigstiden. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet av Sverre Pettersen. Skinnryggbind.
- 1955: Sigurd og hans tapre venner. Aschehoug.
Innbinding: Kartonasjebind.
Kom først på engelsk i 1943, jfr. nedenfor.
- 1960: Østenfor sol og vestenfor måne. Neraas Eft. Vignetter og dekorasjoner av Alf Lundebj.
Innbinding: Omslag, illustrert (?).
Denne boken ble først utgitt i Tyskland i 1930, jfr. nedenfor.
- 1963: Kirke og klosterliv. Tre essays fra norsk middelalder. Cappelen.
Innbinding: Omslag, typografisk. Halvbind av plast.
- 1968: I grålysningen. Skuespill. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk.
- 1973: Prinsessene i berget det blå. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, etter Erik Werenskiold.
- 1979: Kjære Dea. Brev til Andrea Hedberg. Cappelen.
Innbinding: Omslag med portrett av Sigrid Undset. Pappbind.
- 1986: Ungdom, 3.utg., illustrert med Sigrid Undsets egne tegninger. Aschehoug.
Innbinding: Pappbind med vareomslag.

I tillegg til førsteutgavene må nevnes en spesiell bibliofil-utgave:

- 1925: Kristin Lavransdatter. Kransen - Husfrue - Korset. Bibliofilutgave med tresnitt av Albert Jærn.
Det er to varianter av dette verket:
A. Røde helskinnebind med gull toppsnitt og gulldekor på bindet, samt foromslag medbundet, i 200 nummererte eksemplarer.
B. En utgave med avvikende dekor – unummerert.

Utenlandske utgaver av særlig interesse:

- 1929: Und wär dies Kindlein nicht geboren. München. Verlag: Ars-Sacra Joseph Müller.
Innbinding: Kartonasjebind. Det er to varianter av tittelbladet:
A. Med "A1929D" trykt på tittelbladet.
B. Uten "A1929D" trykt på tittelbladet. Denne varianten er ikke registrert av Packness.
- 1930: Östlich der Sonne und westlich vom Mond. Frankfurt am Main. Rütten & Loening Verlag,
Innbinding: Kartonasje, illustrert.
- 1931: Die Saga von Wilmund Vidutan und seine Gefährten. Weinachtsfrieden. Hausen Verlaggesellschaft. Illustrasjon og bokutstyr av Hans Adamy. Først publisert som "Julefred" i "Kimer i klokke", 1923 og som "Saga om Wilmund Vidutan" i "Kimer I klokke", 1924.
Videreutviklet til "Sigurd and His Brave Companions" fra 1943.
Innbinding: Helsjirtingbind.
- 1932: Christmas and Twelfth Night. Reflections. Illustrert. New York og Toronto. Longmans Green & Company.
Innbinding: Helsjirtingbind.*
Finnes også i en engelsk utgave – se for øvrig Packness s.54, som ikke nevner New York-utgaven.
- 1934: Saga of Saints. Translated by E.C. Ramsden. London. Skeed & Ward.
Innbinding: Helsjirtingbind.
Den norske utgaven fra 1937 er en omarbeidet utgave av denne engelske utgaven.
- 1942: Happy times in Norway. New York. Alfred A. Knopf.
Innbinding: Helsjirtingbind med vareomslag, tegnet av Norman Reeves.*
- 1942: Return to the future. New York. Alfred A. Knopf.
Innbinding: Helsjirtingbind med vareomslag (portrett av Undset).
- 1943: Sigurd and His Brave Companions. New York. Alfred A. Knopf.
Innbinding: Helsjirtingbind med tegnet vareomslag.
- 1945: Blicher, Steen Steensen: Twelve Stories. Translated from the Danish by Hanna Astrup Larsen. With an introduction by Sigrud Undset. New York. American – Scandinavian foundation.
Innbinding: Helsjirtingbind (blått).

En spesiell illustrert utgave:

- 1972: Kristin Lavransdatter. Kransen – Husfrue - Korset. Illustrert av Håkon Stenstadvold. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet av Håkon Stenstadvold. Helsjirtingbind komponert av Håkon Stenstadvold. Dette verket foreligger også i en ettbindsutgave i kvartformat.